

שערים מצוינים

לקט הלכות

נערך מכתבי מורינו הגאון רבי יואל מקלב שליט"א

כמה עניינים מצוואת ריה"ח.

הליכה לקבר א' ב' פעמים באותו יום. עי' מ"ב סי' תקפ"א סקט"ז שאין לילך ב' פעמים ביום א' על אותו קבר, והוא מכתבי האר"י, (והו"ד ג"כ בגליון רעק"א יו"ד סי' שע"ו), וכבר קדמו בזה ריה"ח בצוואה (אות י"ב), ומלשון הצוואה נראה שדוקא כשחוזר להתפלל אסור, אך אם שכח שם איזה דבר וחוזר לקחתו מותר. [וכ"נ ממש"כ טעם הדבר בפ' דמשק אליעזר שהוא שמראה כשחוזר להתפלל כאילו המת אכזר ולא התפלל עליו כבר בפעם הרא' וע"כ נצרך לחזור אליו, וא"כ כה"ג שאינו מתפלל אין לאסור, ועי"ע בביאור יד אפרים].

ובשו"ת גנזי יוסף (הו"ד במקור חסד) כתב להתיר בעני שחוזר כשאחר שוכרו להתפלל עבורו, בצירוף מה שלא ידע מתחילה שיצטרך להתפלל ע"ז, וכן מה שי"ל שנלך בזה אחר המשלח ולא אחר השליח, ולכך בעני שענינו נשואות לזה וזו פרנסתו שרי. ובספר אבן יעקב (סי' מ"ד) למד מזה להתיר גם כשחוזר לצורך עצמו אם נתחדש לו דבר שלא הוצרך לבקש עליו קודם, וצ"ע שלכאוף אין ההיתר רק בצירוף כל הטעמים.

ושיעור הדבר להיחשב שלא עזב את הקבר הוא כל שלא יצא מד"א שהם 'תפוסת הקבר', וכל זמן שלא יצא אף אם פסק מתפילתו יכול לחזור ולהתפלל. (שבעים תמרים)

תגלחת ונטילת צפורניים בר"ח. עי' מ"ב סי' ר"ס סק"ז שיש שאין מתגלחין ונוטלין ציפורניים בר"ח אפי' חל בערב שבת ע"פ צוואת ריה"ח, והוא ממג"א בשם כנה"ג. והובאו בזה ב' טעמים, בבה"ט בשם כנה"ג כתב שהוא מפני הסכנה. והחיד"א ביוסף אומץ (סי' ל"ז) הביא מה ששמע מאביו על כמה גדולים שהיו נזהרים בתגלחת ולא בנטילת ציפורניים ואף שבצוואה לא חילק, וכתב שהוא מאחר וטעם האיסור הוא משום מלאכה וא"כ באנו בזה לפלוגתת הפוסקים אם נטילת ציפורניים חשובה מלאכה לגבי חולו של מועד, ואותם הגדולים נמשכו אחר פסק השו"ע בסי' תקל"ב שהתיר וממילא גם בר"ח מותר, והרמ"א שם מחמיר בזה. (עוד הביא שם מהרדב"ז ומהריק"ש שלא החמירו בזה)

כסית ציפורניים בפיו. עי' בחי' הרשב"ץ על הא דאיתא בנדה (י"ז ע"א) שהנוטל ציפורניו וזורקן לרה"ר הר"ז מתחייב בנפשו ודמו בראשו, שנטילת ציפורניים היא גם כשנוטלן בפיו. ובאח' למדו מדבריו גם לענין חיוב נטילת ידיים אחר נטילת ציפורניים שלפ"ז יהיה חיוב גם כשכוססם בפיו (מאסף לכל המחנות סי' ד' ס"ח מהארה"ח וכסא אליהו). ואמנם מו"ר הגר"ח שליט"א בדעת נוטה על דברים הצריכים נטילה (כת"י תשו' נ"ח) כתב במי שכוסס ציפורן אחת בשיניו וז"ל "שאלה זו שאלו למרן והשיב אי"צ נטילה, ונסתפקתי אם טעמו

בשביל שהיה רק ציפורן אחת או שטעמו בשביל שנטלו בשיניו ולא במספריים או שניהן ביחד" ע"כ. וכן יל"ד לעניין כסית ציפורניים בר"ח אם יש להשוות ג"כ דינו לזה. וצ"ע.

ושמא הוא תלוי בטעם האיסור, דאפשר שלא חשיב כמלאכה, עי' מו"ק י"ח ע"א תוד"ה ובגנוסטר, ואם משום סכנה, שמא אין חילוק, ויתכן גם לחלק להפך.

ליל ר"ח. יש שכתב שבילל ר"ח אין קפידא (אשל אברהם מהדו"ת תי"ז, מילי דחסידותא נ"ז) ויש מקום לתלותו ג"כ בב' הטעמים הנ"ל. [עי' ביה"ל סי' תי"ז סד"ה הוא מנהג טוב לעניין מלאכה בליל ר"ח, ובחוט שני (שבת ח"ד הל' ר"ח) ובהליכו"ש (ר"ח פ"א סנ"ב) שנהגו להחמיר בזה]. ועי' קע"מ פ"ה ס"ז בהערות מו"ר הגר"ח שכתב שאולי יש להתיר ליטול ציפורניו בליל ר"ח, וכתב ע"ז המחבר להוכיח משע"ת סי' רנ"א שהתיר ליטול ביום ה' כשיום ו' הוא ער"ח, ולא כתב שיטלו בליל ר"ח, שאסור. וכתב שרבינו שליט"א הסכים עם ראייתו לאסור, ע"ש.

משיחת נעליים ביום שיצא בו לדרך. עי' צוואת ריה"ח (אות ל"ט) שאסור והו"ד בכנה"ג (יו"ד סי' קע"ט אות י"ג ועי"ש אות ל') ובפירוש שבעים תמרים כתב בשם קדושי עליון שיש בזה סוד נורא ובמקור חסד כתב שיש בזה לעורר האדם לתשובה. ומסתברא שבכלל דרך הוא מה שחשוב דרך לתפילת הדרך [וכ"מ בכנה"ח סי' ק"י סקכ"ב].

הליכה לקברים בעיר אחרת. כתב בצוואת ריה"ח (אזהרות נוספות מכ"י מינכן ומכ"י צידה לדרך אות ה') "אדם הדר בעיר שיש שם ביה"ק אם הולך לעיר אחרת שיש שם ביה"ק אל ילך להתפלל שם אל המתים פן יקפידו המתים שבעירו ויזיקוהו" ובפ' דמשק אליעזר כתב שבהולך לקברי אבות או לקברי צדיקים אין לחוש, והוא ע"פ המבואר בשו"ת מהרי"ל סי' קי"ח שחשוב מצוה. [וכ"מ בשו"ע או"ח סי' תקס"ח שהוא נדרי מצוה] ואין לנו להמנע משום הקפדתם, ולכאורה כה"ג אין קפידא כלל וכל קפידת המתים הוא בהולך לביה"ק שמתיו שוים למתים שבעירו. ויל"ע במדינה אחרת אם שייך קפידא, ולכאורה ביה"ק מדורות קדמונים אין קפידא שאינו בשוה להם. ועיין.

הקזת דם בכמה זמנים. בצוואת ריה"ח הנ"ל (אות יא') כתב שאין להקז דם בתמוז אלול ושבט, ועוד יש בט"ז (יו"ד סי' קט"ז סק"ו) וז"ל "מצאתי בקובץ אחד ישן אלו ימים שסכנה מאד בהם להקז דם קבלה מריה"ח, אא"ט, היינו ר"ת אייר אלול טבת כשחל יום ח' של אחד מן הנ"ל ביום ב' או ביום ד', וכן השוחט אווז ביום זה או האוכל ממנו מסתכן, ובקובץ אחר מצאתי ג"כ רק שבמקום יום ח' של טבת נכתב יום ט"ו של טבת כשחל ביום א', דהיינו ר"ח טבת היה חל בשבת, [והיינו יום א' דר"ח] ע"כ.

ובשו"ע סי' תס"ח בהג"ה כתב שנהגו שלא להקזיז דם בכל ערב יו"ט ואין לשנות. והוא גזירה על כל עיו"ט משום ערב שבועות. ועי' מ"ב שם (סקל"ח) שכשמקזיז משום סכנה כבר דשו בו רבים ושומר פתאים ד' ואפי' בערב שבועות התיר בא"ר כשציוו הרופאים בחולי שיש בו סכנה, אבל בלא"ה לא.

בדיקת דם. כשאני צורך דחוף ואפשר להמתין, שמעתיה מהגר"ג הוניהסברג שמו"ר הגר"ח"ק נמנע מבדיקת דם בערב שבועות, ויל"ע לעניין שאר ערבי י"ט. [עי' מ"ב שם לעניין כוסות רוח שעכ"פ בערב שבועות יש להחמיר, ובשו"ע הגר"ז כתב שמאחר ואינו הקזה ממש יש להקל בע"פ וערב סוכות ויל"ד כנ"ל דאף אם מחמירים בבדיקת דם בהנך יש להקל] והגרש"ו היקל בבדיקת דם רגילה שמוציאים מעט דם בכל גוונא (קובץ מבית לוי).

ולגבי נטילת ידיים לאחר בדיקת דם. בדעת נוטה על דברים הצריכים נטילה (כת"י תשו' ק') כתב מו"ר הגר"ח"ק שראוי ליטול, וכתב שם הגר"י פלק בהע' "שמעתי מרבינו שליט"א שבסברא היה מקום לדון שבדיקת דם דהויא דבר מועט אינה בכלל המקזיז דם שאמרו שצריך נטילה, אבל מאחר והדבר אינו ברור על כן ראוי ליטול" ע"כ. והביא שם משיעורי שלמי תודה אילת השחר עמ' מ"ג אות א' שאי"צ נטילה לפי שאי"ז חשוב הקזה, ולדבריהם פשוט שאין להחמיר בהימים הנ"ל משום הקזה. וכהגרש"ו.

כמה עניינים האסורים משום סכנה.

אוכלין ומשקין שתחת המיטה. בגמ' (פסחים קיב' ע"א) מבואר שאפי' מחופין בברזל רוח רעה שורה עליהן, וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סי' קטז' ס"ה) ובגליון רעק"א שם מביא מהשבות יעקב (ח"ב סי' קה') דדיעבד מותרים, וכן הוכיחו ביד אפרים שם סק"ד ובפ"ת מב"ב נ"ח ע"א. אולם עי' בברכ"י ושיו"ב דין י' שדחה להשבו"י ואסר גם בדיעבד. ומו"ר הגר"ח"ק בדרך אמונה (פ"ה מהל' תרומות, צה"ל סק"ט) כתב שראה למרן החזו"א שהתיר להאכיל לאחרים פירות שהיו תחת המיטה וישנו עליהם אך בביתו החמיר שלא לאכלם.

מאכל חי. עי' במילי דחסידותא [מהדעת קדושים] על ספר חסידים סי' תנ"ח שמאכל שאינו ראוי לאכילה בלא בישול

מותר ליתנו תחת המיטה, אך הגר"א החמיר בזה. וכ"נ מהגי' לפנינו בפסחים שם, וכ"כ בבית אדם שער איסור והיתר סי' ס"ג.

תרופות. דעת הגר"ק (חוט שני טבילת כלים ושם שאר ענייני סכנה) שיש להקל בויטמינים שישנו עליהם ואין להמנע מלקחתם, והגרש"ז (הליכו"ש פי"ג סי"ז) החמיר בויטמינים והיקל בתרופות לפי שאינם חשובים אוכלין, וכן שמעתיה ממו"ר הגר"ח"ק שבתרופות ודאי יש להקל שכתוב אוכלין ומשקין. וכן מטו משמיה דמו"ר האילת השחר שנשאל על תרופה והשיב שאינה בגדר מאכל.

עגלת תינוק. שהיו תחתיה אוכלין ומשקין וישן עליהם, שמעתיה בשם הגר"פ שרייבר דלא חשיב מיטה ולא נאסר, וכ"כ הגר"פ עפשטיין בהגה' לספר שמירת הנפש בשם הגר"י ברוידא, שבדבר שאינו מפורש אף שישנו עליו אין לאסור לפי שאין לך בו אלא חידושו מה שפי' חז"ל מיטה, והבו דלא להוסיף עלה, ע"ש. [והארכתיו בכ"ז במגד הארץ ח"ג בירורי הלכה סי' י"ד]

אכילה ושתייה בעמידה. בגיטין (ע' ע"א) כתב שהוא מהדברים המתריזין גופו של אדם, ועי' בשו"ת רב פעלים או"ח ח"ב סי' מ"ה שנשאל עמש"כ בפרי עץ חיים שהאר"י היה יושב בשתיית כוס הקידוש. וכתב שהוא מתורת דרך ארץ שלא יאכל וישתה בעמידה, וכמש"כ הא"ר (סי' ק"ע סקכ"ג מהרוקח סי' שכ"ט) ומיהו הר"מ השמיט דין זה בפ"ד מהל' דעות ואפשר שהוא משום שנשתנו הטבעים וכמו שמצאנו בכ"מ ואפשר שמשום כך נהגו האידנא להקל ביין ומים, וסיים שם שמ"מ לכתחילה מאחר וליכא טירחא ראוי להחמיר אחר שהאר"י נהג בזה ושמא הוא ע"פ קבלה. וכ"פ במ"ב (סי' רצ"ו סק"ו) שכתב ששתיית הכוס תהיה במישוב שאין שותין במעומד לכתחילה. וממש"כ דאינו אלא לכתחילה נראה שאין הטעם מפני הסכנה, וכ"כ כמה פוסקים (מג"א מט"מ פמ"ג ומחה"ש). ובקונטרס הזכרונות כתב מו"ר הגר"ח"ק "לפעמים היה אוכל [מרן החזו"א] פירות בהליכה בביתו" וציין ע"ז רבינו לגיטין שם ולברכות נ"א ע"ב ולמ"ב הנ"ל. וכן הביא בארחות רבינו (הנדפ"ח, ח"א נט"י אות ג') כמה עובדות מהקה"י שאכל ושתה בעמידה, ודן שם ליישב ששמא לא אסרו רק אכילה ושתייה שיש בה קבע ובארעי אין קפידא.

ש ע ר י ת ש ו ב ה

שאלה.

האם יש אופן ששייך לקבל ע"ע קבלה טובה שיהיה חייב לעמוד בה מ"מ אי יעבור עליה לא יעבור על איסור תורה לא יחל דברו.

תשובה.

עי' תוס' ב"ב כג: ד"ה הכא¹ ובקוב"ש² דמבואר דלענין הקנין הנעשה ע"י גמירות דעתו אמרינן דהאומדנא היא שמתנה שיהא יוכל לחזור בו, אבל לענין האמירה ליתן למכירו דאית ביה משום שארית ישראל וגו' ע"ז איני מתנה עי"ש ודו"ק. וכזאת י"ל שיכול להתנות על קבלתו שלא יהא בה משום חומר עיון נדרים, אבל מ"מ מקבל ע"ע שלא ידבר כזב.

יואל מקלב

1. ואסור לחזור בו ואפי' בדבריו בעלמא ואע"פ שאם רצה יכול לחזור בו מכל מקום כל כמה דלא הדר הוי כמוחזק.

2. וצ"ל כמו שמצינו ק"ג- קנין עד אימת יכול לחזור בו, והוא דוקא בקנין סודר, והטעם, כיון שלא הוציא עדיין הדבר מרשותו, קים להו לרבנן שכוונתו היתה שיכול לחזור, ה"נ במכירי כהונה, אף דגמר ומקני לאלתר, מ"מ דעתו להקנות רק בתנאי אם לא יחזור בו עד שיבוא ליד הכהן, ואם לא חזר בו, קנה הכהן למפרע, ומשו"ה מיקרי מוחזק אצל הכהן.